

УДК 159.922.7
DOI <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2024-3-6>

ДИНАМІКА КАРТИНИ СТИГМАТИЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ПРОТИ ЧОЛОВІКІВ

Хоменко В. І.

*викладач кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, Ірпінь, Київська область, Україна
orcid.org/0000-0002-8101-0053
consult.volodymyr@gmail.com*

Хоменко М. І.

*магістр психології
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, Ірпінь, Київська область, Україна
orcid.org/0009-0000-1824-0422
kolyakhomenko@gmail.com*

Ключові слова: *гендерно зумовлене насильство, насильство проти чоловіків, стигматизація, консультування, ресоціалізація.*

Проблематика гендерно зумовленого насильства є досить актуальною та широко дослідженою серед наукової спільноти, але більшість досліджень зосереджується на жінках, що призводить до формування переконання, що це проблема виключно жінок. Чоловіки також є жертвами гендерно зумовленого насильства, але їхній досвід менш досліджений, особливо серед чоловіків, які належать до гендерних та сексуальних меншин. Чоловіки, які зазнали насильства, часто стикаються з недовірою та стигматизацією, що перешкоджає зверненню по допомогу. Психологічні наслідки містять депресію, тривожність, ПТСР, зниження самооцінки та труднощі в стосунках. Аналіз впливу стигматизації на досвід чоловіків, які зазнали гендерно зумовленого насильства, і розробка методів психологічної інтервенції є надзвичайно актуальним питанням. Мета дослідження – представити результати теоретичного аналізу психологічних наслідків стигматизації чоловіків, що зазнали гендерно зумовленого насильства, та обґрунтувати інструмент «картина стигматизації» в роботі з уцілілими. Інтерналізована картина стигматизації (ІКС) – суб'єктивна оцінка клієнтом свого досвіду стигматизації, що містить когнітивні упередження, Я-конструкції, автоматичні думки, конфесійні упередження, психологічну та соматичну симптоматику, ризикову поведінку. ІКС допомагає психологу формувати індивідуальну програму консультування та діагностувати динаміку інтервенції. Екстерналізована картина стигматизації (ЕКС) – оцінка соціокультурного середовища клієнта, що містить історичний контекст, лінгвістичні конструкти, законодавство та культурні особливості. ЕКС допомагає розробити психоедукаційні програми та плани адвокації для підтримки реінтеграції чоловіків у суспільство. Приклад застосування ІКС показує, як цей інструмент дає змогу виявити проблемні точки впливу та розробити індивідуальний план терапії. Вивчення ЕКС виявляє соціокультурні бар'єри, які можуть сповільнити консультування. ІКС та ЕКС разом створюють повну картину впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на стан клієнта, що дає змогу розробити ефективний план терапії.

DYNAMICS OF THE STIGMATIZATION MAP IN THE CONTEXT OF GENDER-BASED VIOLENCE AGAINST MEN

Khomenko V. I.

Lecturer at the Department of Psychology, Pedagogy and Social Sciences

State Tax University

Universitetska str., 31, Irpin, Kyiv region, Ukraine

orcid.org/0000-0002-8101-0053

consult.volodymyr@gmail.com

Khomenko M. I.

MSc in Psychology

State Tax University

Universitetska str., 31, Irpin, Kyiv region, Ukraine

orcid.org/0009-0000-1824-0422

kolyakhomenko@gmail.com

Key words: *gender-based violence, violence against men, stigma, counseling, resocialization.*

The issue of gender-based violence is highly relevant and extensively studied within the scientific community, but most research focuses on women, leading to the belief that this is an exclusively women's problem. Men are also victims of gender-based violence, but their experiences are less studied, especially among men who belong to gender and sexual minorities. Men who have experienced violence often face distrust and stigmatization, which hinders their seeking help. The psychological consequences include depression, anxiety, PTSD, low self-esteem, and difficulties in relationships. Analyzing the impact of stigmatization on the experiences of men who have suffered gender-based violence and developing methods of psychological intervention is a highly relevant issue. The aim of the study is to present the results of theoretical analysis of the psychological consequences of the stigmatization of men who have experienced gender-based violence and to substantiate the tool "stigma map" in working with survivors. The internalized stigma map (ISM) is a subjective assessment by the client of their stigmatization experience, including cognitive biases, I-constructions, automatic thoughts, confessional biases, psychological and somatic symptoms, and risky behavior. The ISM helps the psychologist form an individual counseling program and diagnose the dynamics of the intervention. The externalized stigma map (ESM) is an assessment of the client's sociocultural environment, including the historical context, linguistic constructs, legislation, and cultural characteristics. The ESM helps develop psychoeducational programs and advocacy plans to support the reintegration of men into society. An example of using the ISM shows how this tool allows identifying problematic impact points and developing an individual therapy plan. Studying the ESM reveals sociocultural barriers that may slow down counseling. Together, the ISM and ESM create a complete picture of the impact of internal and external factors on the client's condition, allowing the development of an effective therapy plan.

Постановка проблеми. Проблематика гендерно зумовленого насильства є досить актуальною та широко дослідженою серед наукової спільноти. Зокрема, науковому дослідженню та висвітленню підлягали: теоретико-методологічні основи дослідження гендерно зумовленого насильства, його детермінанти та різновиди (Ірха Ю. [5], Малетов Д. [7], Жмаєва М. [7], Гавловська А. [3]); проблематика соціально-педаго-

гічної, психоедукаційної та громадської роботи щодо протидії та запобігання гендерно зумовленому насильству (Белкіна-Ковальчук О. [2]); висвітлення досвіду жінок, що пережили гендерно зумовлене насильство (Барата П. [17], Фокс Н. [20], Сарнацька А. [12], Семігіна Т. [12]); особливості гендерно зумовленого насильства в умовах збройних конфліктів (Татаренко Г. [13], Блага А. [4], Мартиненко О. [1]); особливості прояву ген-

дерно зумовленого насильства в умовах пандемії COVID-19 (Акоста М. [15], Дламіні Н. [18], Міттал С. [23], Сінгх Т. [23]); розробка підходу, що заснований на дотриманні прав людини в контексті гендерно зумовленого насильства (Сузор Н. [30], Драгевич М. [30]). Проте більшість наукових досліджень та суспільних дискусій зосереджується на жінках, які зазнали насильства, що призводить до формування серед наукової спільноти переконання, що гендерно зумовлене насильство є виключно проблемою жінок, а також до недооцінки та маргіналізації досвіду чоловіків, які зазнають таких форм агресії.

І хоч є загальний консенсус щодо того, що чоловіки також є жертвами гендерно зумовленого насильства (Гайнс Д. [21], Ейплтон Дж. [27], Перріман С. [27]), відносно мало емпіричних досліджень, у яких розглядали б досвід чоловіків (Арнокі С. [16], Вейленкорт Т. [16], Дуглас Е. [19], Мігліаччіо Т. [22], Тілбрук Е. [31]). Ще менше уваги приділено досвіду пережитого гендерно зумовленого насильства серед чоловіків, що належать до гендерних і сексуальних меншин (Субірана-Маларет М. [29], Гахаган Дж. [29], Ролле Л. [28]). Особливої уваги заслуговують дослідження, у яких висвітлюється збільшення випадків гендерно зумовленого насильства проти чоловіків під час збройних конфліктів та в яких наголошується необхідність розглядати їх як порушення прав людини (Нгарі А. [24], Н'янгома А. [26], Ебіла Ф. [26], Омона Дж. [26], Нгуен К. [25]).

Стереотипи щодо маскулінності та соціальні очікування створюють значні бар'єри для визнання й обговорення проблеми. Чоловіки, які зазнають насильства, часто стикаються з недовірою та стигматизацією, що перешкоджає їхньому зверненню по допомогу та підтримку.

Психологічні наслідки гендерно зумовленого насильства для чоловіків можуть містити депресію, тривожність, ПТСР, зниження самооцінки й труднощі у формуванні та підтримці міжособистісних стосунків. Соціальні бар'єри, як-от стигматизація і недостатня поінформованість суспільства, ускладнюють процес реабілітації та адаптації уцілілих чоловіків. А тому аналіз наслідків впливу стигматизації на досвід, що переживають чоловіки, які зазнали гендерно зумовленого насильства, а також обґрунтування методів і підходів до психологічної інтервенції із зазначеною групою осіб є надзвичайно актуальним питанням.

Мета статті – представити результати теоретичного аналізу психологічних наслідків стигматизації чоловіків, які зазнали гендерно зумовленого насильства, та обґрунтувати інструмент «картина стигматизації» в роботі з уцілілими.

Результати дослідження. Поняття «гендерно зумовлене насильство» пов'язане з низкою дис-

курсів, що розвиваються не тільки описово, а й інтерпретаційно та політично. Термін «гендерно зумовлене насильство», який дедалі частіше звучить у дискусіях про насильство в Південній Африці, іноді використовується як взаємозамінний термін з поняттям «насильство щодо жінок» і зазвичай позначає сексуальне насильство, домашнє насильство та феміцид. Однак гендерно зумовлене насильство розуміється в публічному та політичному дискурсі, частіше на імпліцитному, аніж на експліцитному рівні.

Тому вважаємо за необхідне дефініювати поняття гендерно зумовленого насильства. О. Перунова зазначає, що гендерно зумовлене насильство – це ворожі дії однієї особи чи групи осіб, спрямовані на те, щоб порушити права, свободи й можливості жінок або чоловіків через застосування психологічних, фізичних, сексуальних та інших впливових методів, зумовлених їхньою статевою належністю [8]. У довіднику-пораднику із взаємодії «Підтримка людей, які пережили гендерно зумовлене насильство», UNICEF визначає гендерно зумовлене насильство, як те, що спрямовано проти особи через її гендерну належність, або насильство, яке непропорційно впливає на осіб певної статі [9].

Прояви гендерно зумовленого насильства найчастіше прирівнюються в дослідженнях до його сексуалізованих проявів, проте його виявлення є набагато ширшим та вміщує [9]:

- домашнє насильство, зокрема насильство з боку інтимного партнера;
- сексуальні домагання;
- калічення статевих органів партнера / партнерки;
- примусовий, зокрема ранній (дитячий), шлюб;
- торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації;
- жіночий інфантицид (убивство дітей жіночої статі);
- насильство в інтернеті, зокрема погрози, переслідування або підбурювання до насильства, надсилання небажаних, образливих повідомлень або повідомлень сексуального змісту, пересилання приватних зображень чи відео без згоди або таких, які демонструють неприйнятну поведінку, у соціальних мережах.

Як показують дослідження, досвід переживання гендерно зумовленого насильства може призводити до стигматизації (як зовнішньої, так і внутрішньої), що може спричинити появу асоційованих зі стигмою наслідків, як-от депресія, тривожність, зниження самооцінки й труднощі в побудові та підтримці міжособистісних стосунків [12].

Численні психологічні та соціологічні дослідження, а також практичний досвід у сфері роботи

з наслідками стигматизації показує, що мікро-, мезо- та макрорівневі новоутворення в людей унаслідок стигматизації мають значні відмінності. Вони простежуються через призму індивідуальних, сімейних, культурних, релігійних особливостей та інших факторів [15].

У цьому контексті досить складним виявляється формування загальної картини досвіду стигматизованої особи. Неможливо описати типовий сценарій, за яким людина переживатиме стигматизаційні впливи, які наслідки це в неї залишить і які копінгіві стратегії допоможуть вийти з-під впливів цього феномену.

Окрім того, організації, що займаються розробкою та впровадженням інструментів психологічних інтервенцій у контексті гендерно зумовленого насильства, переважно направлені на роботу з жінками, що не враховують досвід чоловіків (напр., метафоричний протокол «Жінка-метелик» від Mental Health and Human Rights Info) [20]. Це зумовлює необхідність розробки та впровадження дієвих інструментів взаємодії з уцілілими внаслідок гендерно зумовленого насильства, що враховуватиме ширший контекст їх досвіду.

Тому пропонуємо два поняття, що можуть стати як ефективним доповненням до теоретичного осмислення переживання стигми чоловіками, що зазнали гендерно зумовленого насильства, так і дієвим психологічним інструментом, що може бути застосований як своєрідна дорожня карта в індивідуальній роботі з наслідками стигматизації.

Отже, інтерналізована картина стигматизації (ІКС) – це суб'єктивна оцінка клієнтом власного досвіду стигматизації, що містить психологічні, соціокультурні та соматичні фактори. ІКС є корисним інструментом для психолога, що дає змогу формувати індивідуальну програму консультування, терапії або корекції, а також може стати діагностичним інструментом для простежування динаміки психологічної інтервенції [14].

До структури ІКС можна зарахувати [14]:

- когнітивні упередження клієнта – суб'єктивна соціальна реальність людини на основі власного сприйняття даних зовнішнього світу;

- Я-конструкції – усі лінгвістичні конструкції, якими себе описує клієнт, що можуть становити частину його самооцінки або відтворювати особливості досвіду стигматизації;

- автоматичні думки – ця категорія пов'язана з двома попередніми, але може використовуватись як окрема ланка. Тут звертається увага на рекурентні думки, що спостерігаються в схожих за характером ситуаціях;

- конфесійні упередження – якщо клієнт зараховує себе до тієї чи тієї конфесії, важливо оцінити стигматизаційні ідеї, доктрини й постулати,

що можуть прямо або опосередковано впливати на клієнта;

- психологічна симптоматика – усі прояви психологічного характеру, що наявні в клієнта;

- соматична симптоматика – усі прояви соматичного характеру, що наявні в клієнта;

- прояви ризикової поведінки – до цієї категорії належить уся поведінка, що може бути пов'язана зі знецінювання клієнтом свого життя, здоров'я та безпеки.

Джерелом отримання інформації для складання ІКС є клієнт. Тобто будь-яка інформація, отримана з інших джерел, не може бути вміщена до ІКС.

Екстерналізована картина стигматизації (ЕКС) – це оцінка соціокультурного середовища, у якому перебуває клієнт, що дає змогу оцінити особливості стигматизації, характерні для мікро-, мезо- або макрогрупи [14].

ЕКС вміщує особливості історичного контексту етнічної групи, стигматизаційні лінгвістичні конструкції, що наявні в мові того чи того народу, дискримінаційне та стигматизаційне законодавство, культурні особливості й звички, притаманні більшості населення, тощо.

Дослідження ЕКС допомагає оцінити зовнішні фактори, з якими стикається клієнт у повсякденному житті, що може сповільнити хід консультування або стати на заваді в досягненні очікуваного результату. Також ЕКС може стати дієвим інструментом для побудови психоедукаційних програм, що направлені на роботу зі спільнотою, у якій перебуває клієнт.

Розглянемо практичний кейс застосування ІКС. Клієнт А., чоловік 28 років, звернувся по консультацію за рекомендацією соціального працівника внаслідок пережитого сексуалізованого насильства.

У процесі консультування проведено структуроване інтерв'ю, у результаті якого складено ІКС (табл. 1).

Як можемо побачити з таблиці 1, для клієнта А. характерна схильність звинувачувати себе в тому, що сталося, а також очікування найгіршого розвитку подій та перебільшення негативних наслідків, що співвідноситься з такими когнітивними упередженнями, як персоналізація та катастрофізація.

Серед Я-конструкцій та автоматичних думок переважали лінгвістичні структури, що як підтверджували, так і розширяли предметне поле впливу когнітивних упереджень.

Клієнт А. не сповідував жодну з релігій, тому під час структурованого інтерв'ю не було простежено конфесійних упереджень.

У психологічній симптоматиці переважали депресивні та тривожні прояви, а саме втрата

Таблиця 1

**Інтерналізована картина стигматизації
клієнта А**

Критерій	Прояви клієнта
Когнітивні упередження	Персоналізації та катастрофізація
Я-конструкції	«Я винен у тому, що сталося», «Я слабкий, бо не зміг захиститися», «Я більше не чоловік»
Автоматичні думки	«Ніхто не повірить мені», «Мені завжди буде соромно за це», «Я ніколи не зможу позбутися цих спогадів»
Конфесійні упередження	-
Психологічна симптоматика	Втрата інтересу до діяльності, почуття безнадійності, постійне відчуття тривоги, панічні атаки, нав'язливі думки
Соматична симптоматика	Головні болі, проблеми з травленням, болі в животі, м'язова напруга
Прояви ризикованої поведінки	Небезпечна сексуальна поведінка

інтересу до діяльності, почуття безнадійності, постійне відчуття тривоги, панічні атаки та нав'язливі думки.

Для отримання даних щодо соматичної симптоматики використано РНQ-15 та визначено, що в клієнта А спостерігаються значні головні болі, проблеми з травленням, болі в животі та м'язова напруга.

Також клієнт зазначив, що після пережитого гендерно зумовленого насильства він почав проявляти небезпечну сексуальну поведінку, що виражалося у формі незахищених статевих актів та постійній зміні сексуальних партнерів і супроводжувалося знеціненням власного життя та гідності.

Отже, можемо побачити, що ІКС дає змогу спостерегти проблемні точки впливу, що можуть бути використані для побудови індивідуального плану терапії та консультування. Також простеження змін в ІКС дає змогу оцінити ефективність розробленого плану та корегувати його залежно від динаміки.

Складаючи ЕКС клієнта А., було взято за контекст українське суспільство загалом (табл. 2).

Історично, сексуальне насильство проти чоловіків у суспільствах по всьому світу, включно з Україною, залишалося табуованим. До кінця ХХ століття проблема сексуального насильства загалом була переважно асоційована із жінками, що зумовлено соціальними стереотипами та гендерними ролями. Під впливом радянщини в Україні питання сексуального насильства проти

Таблиця 2

**Екстерналізована картина стигматизації
клієнта А**

Критерій	Прояви клієнта
Історичний контекст	Замовчування насильства проти чоловіків; радянський вплив щодо табування теми сексу та сексуальності
Лінгвістичні конструкти	«Слабак», «недочоловік», «гей»
Законодавство	Недооцінка справ, пов'язаних із чоловіками-жертвами; недостатня інституційна підтримка
Культурний контекст	Глибинні гендерні стереотипи, суспільні очікування щодо маскулітності

чоловіків залишалося табуованим, що сприяло замовчуванню проблеми та відсутності наукових досліджень у цій галузі.

У лінгвістичному контексті української мови стигматизація сексуального насильства проти чоловіків проявляється у вживанні зневажливих або висміювальних виразів. Зокрема, терміни «слабак», «недочоловік», «гей» використовують для дискредитації чоловіків, які стали жертвами насильства. Ці конструкти підсилюють гендерні стереотипи й зменшують можливість обговорення проблеми на рівні суспільства та окремих індивідів.

Українське законодавство щодо сексуального насильства тривалий час було спрямоване переважно на захист жінок, що створювало законодавчу нерівність для чоловіків-жертв. Хоч Кримінальний кодекс України передбачає покарання за сексуальне насильство незалежно від статі жертви, практичне застосування законів часто демонструє гендерний дисбаланс. Це відображається в недооцінці справ, пов'язаних із чоловіками-жертвами, та недостатній підтримці й захисті для них з боку правозахисних та соціальних служб.

У культурному контексті українського суспільства є низка глибинних гендерних стереотипів, які перешкоджають визнанню та обговоренню проблеми сексуального насильства проти чоловіків. Чоловіків традиційно вважають сильними, домінантними та захисниками, що робить визнання їхньої вразливості у випадках насильства соціально неприйнятним. Суспільні очікування щодо маскулітності створюють атмосферу сорому й стигматизації для чоловіків, які стали жертвами насильства, що ускладнює їх звернення по допомогу та підтримку.

Отже, ЕКС розкриває проблемні аспекти для розробки психоедукаційних програм, тренінгових інтервенцій та планів адвокації, що сприятиме формуванню екологічної спільноти й полегшуватиме процес реінтеграції чоловіків у спільноту.

Висновки. Отже, підсумовуючи проведене нами дослідження, можна зазначити, що попри те, що гендерно зумовлене насильство використовують у наукових дослідженнях синонімічно до сексуалізованого насильства, цей термін передбачає ширший спектр проявів, що спрямовані на порушення права, свободи та можливості жінок або чоловіків через застосування психологічних, фізичних, сексуальних та інших впливових методів, зумовлених статевою належністю.

Також зауважено, що досвід чоловіків у контексті гендерно зумовленого насильства є недостатньо дослідженим, що актуалізує застосування запропонованого нами інструмента «картина стигматизації».

Теоретичне осмислення інструментів «інтерналізована картина стигматизації» (ІКС) та «екстерналізована картина стигматизації» (ЕКС) дає змогу розділити рівні впливу стигматизаційних наслідків, а саме внутрішньоособистісні, ког-

нітивні, поведінкові та соматичні прояви на інтерналізованому рівні та історичні, лінгвістичні, юридичні й культурні контексти на екстерналізованому.

Кейсstadі використання зазначених інструментів щодо клієнта А. дає змогу зробити висновок, що ІКС може бути використана для дизайну індивідуальної траєкторії терапії та консультування, а також як діагностичний інструмент, що дасть змогу простежити динаміку змін кожного окремого клієнта. При цьому ЕКС може бути перспективним інструментом для забезпечення підготовки та розроблення психоедукаційних, тренінгових програм і формування політики адвокації прав уцілілих, а також їх ресоціалізації.

Подальші перспективи дослідження окресленої тематики передбачають розроблення емпіричної бази дослідження ІКС та ЕКС у контексті досвіду чоловіків, що переживають гендерно зумовлене насильство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архіпов В. І., Блага А. Б., Мартиненко О. А. Вразливі групи населення як об'єкти гендерно зумовленого насильства в умовах гібридної війни. *Політiкус*, 2022, С. 7–13.
2. Белкіна-Ковальчук О. В. Особливості реєстрації випадків насильства в закладах загальної середньої освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 2018, 150: 11–14.
3. Гавловська А. О. Вплив традицій на прояви гендерно-обумовленого насильства проти жінок: історія та сучасність. *Професійно-прикладні дидактики*, 2024, 61–65.
4. Запобігання та реагування на насильство за гендерною ознакою: національна правова база та міжнародні стандарти / UNFPA, А. Б. Блага, О. О. Кочемировська, О. А. Мартиненко. Київ : 2022. 63 с.
5. Ірха Ю. Б. Гендерно обумовлене насильство щодо жінок в умовах збройного конфлікту. Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану, 2022, С. 30–32.
6. Костіна Т., Булах І. Гендерно зумовлене насильство та його види: домашнє насильство. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*, 2021, 80–86.
7. Малетов Д., Жмаєва М. Гендерно обумовлене насильство як прояв порушення природних прав людини. Збірник матеріалів «Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий намір», 2023, 117–123.
8. Перунова О. С. Гендерно обумовлене насильство: поняття та ознаки. *Правове життя сучасної України: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 травня 2020 р.)*. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 216–220.
9. Підтримка людей, які пережили гендерно зумовлене насильство: довідник-порадник із взаємодії. UNICEF., URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/27931/file/Mobile_booklet_Final.pdf.
10. Політова А. С. Форми гендерно зумовленого насильства в умовах збройного конфлікту (воєнного стану). *Аналітично-порівняльне правознавство*, 2023, 2: 307–311.
11. Руфанова В. М. Гендерно зумовлене насильство як форма дискримінації за ознакою статі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2022, 328–332.
12. Сарнацька А. В., Семигіна Т. В. Гендерно зумовлене насильство: погляд жінок. *Методологічні аспекти сучасної соціальної роботи, традиції та інновації*, 2021, 154.
13. Татаренко Г. В. Гендерно-зумовлене насильство як вияв гендерної нерівності та порушення прав людини в умовах збройного конфлікту. *Х юридичні Могилянська читання*, 2024, 59.
14. Хоменко В. І. Стигма: історичний, культурний та психологічний виміри, навч.-практ. посіб., Ірпінський фаховий коледж економіки та права. 2023, 178 с.
15. Acosta M. L. Gender-based violence during the pandemic and lockdown. *Spanish Journal of Legal Medicine*, 2020, 139–145.
16. Arnocky S., Vaillancourt T. Sex differences in response to victimization by an intimate partner: more stigmatization and less help-seeking among males. *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*, 2014 23(7), 705–724. <https://doi.org/10.1080/10926771.2014.933465>.

17. Barata P.C., Jeffrey N.K. Intimate partner sexual violence among Canadian university students: Incidence, context, and perpetrators' perceptions. *Archives of sexual behavior*, 2021, 50:5: 2123–2138.
18. Dlamini N.J. Gender-based violence, twin pandemic to COVID-19. *Critical Sociology*, 2021, 47. 4–5: 583–590.
19. Douglas, E. M., & Hines, D. A. The helpseeking experiences of men who sustain intimate partner violence: An overlooked population and implications for practice. *Journal of family violence*, 2011, 26(6), 473–485.
20. Fox N. *Feminist approaches to studying memory and mass atrocity. Interpreting Contentious Memory*. Bristol University Press, 2023, p. 49–68.
21. Hines D. Overlooked victims of domestic violence: Men. *International Journal for Family Research and Policy*, 2015, 1(1), 57–79.
22. Migliaccio, T. A. Abused husbands: A narrative analysis. *Journal of Family issues*, 2002, 23(1), 26–52.
23. Mittal S., Singh T. Gender-based violence during COVID-19 pandemic: a mini-review. *Frontiers in global women's health*, 2020.
24. Ngari, A., & Reva, D. How ethnic and religious discrimination drive violent extremism. *Institute for Securities Studies*, 2017, 8.
25. Nguyen, K. A., Myers, B., Abrahams, N., Jewkes, R., Mhlongo, S., Seedat, S., ... & Peer, N. Symptoms of posttraumatic stress partially mediate the relationship between gender-based violence and alcohol misuse among South African women. *Substance abuse treatment, prevention, and policy*, 2023, 18(1), 38.
26. Nyangoma, A., Ebila, F., & Omona, J. Gender differentiated perceptions held for triggers of child neglect in post-conflict northern Uganda. *Journal of gender studies*, 2021, 30(4), 440–451.
27. Perryman S. M., Appleton J. Male victims of domestic abuse: Implications for health visiting practice. *Journal of Research in Nursing*, 2016, 21(5–6), 386–414. <https://doi.org/10.1177/1744987116653785>.
28. Rollè L., Giardina G., Caldarera A.M., Gerino E., Brustia P. When intimate partner violence meets same sex couples: A review if same sex intimate partner violence. *Frontiers in Psychology*, 2018, 9(1506), 1506–13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01506>.
29. Subirana-Malaret, M., Gahagan, J., & Parker, R. Intersectionality and sex and gender-based analyses as promising approaches in addressing intimate partner violence treatment programs among LGBT couples: A scoping review. *Cogent Social Sciences*, 2019, 5(1), 1644982.
30. Suzor, N., Dragiewicz, M., Harris, B., Gillett, R., Burgess, J., & Van Geelen, T. (2019). Human rights by design: The responsibilities of social media platforms to address gender-based violence online. *Policy & Internet*, 11(1), 84–103.
31. Tilbrook E. *Exploring and construing intimate partner violence: Gender differences in public perceptions of male and female perpetrated intimate partner violence*, Edith Cowan University, 2007 URL: https://ro.ecu.edu.au/theses_hons/1118

REFERENCES

1. Arkhipov, V.I., Blaha, A.B. & Martynenko, O.A. (2022). Vrazilivi hrupy naseleण्या yak ob'ekty genderno zhumovanoho nasylystva v umovakh hybridnoyi viyny [Vulnerable Population Groups as Objects of Gender-Based Violence in the Context of Hybrid Warfare] *Politikus*, s. 7–13. [in Ukrainian]
2. Belkina-Kovalchuk, O.V. (2018). Osoblyvosti reyestratsiyi vpadkiv nasylystva v zakladakh zahalnoyi serednoyi osvity. [Peculiarities of Recording Cases of Violence in General Secondary Education Institutions] *Visnyk Chernihivs'koho nacional'noho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky*, 150: 11–14 [in Ukrainian].
3. Havlovs'ka, A.O. (2024). Vplyv tradytsiy na proyavy genderno-obumovlenoho nasylystva proty zhinok: istoriya ta suchasnist' [The Influence of Traditions on Manifestations of Gender-Based Violence Against Women: History and Modernity] *Profesiyno-prykladni dydaktyky*, 61–65 [in Ukrainian].
4. Blaha, A.B., Kochemyrovs'ka, O.O. & Martynenko, O.A. (2022). *Zapobihannya ta reahuvannya na nasylystvo za gendernoyu oznakoyu: natsional'na pravova baza ta mizhnarodni standarty* [Prevention and Response to Gender-Based Violence: National Legal Framework and International Standards] UNFPA, Kyiv: 2022. 63 p. [in Ukrainian].
5. Irkha, Y.B. (2022). Genderno obumovlene nasylystvo shchodo zhinok v umovakh zbroynoho konfliktu [Gender-Based Violence Against Women in the Context of Armed Conflict]. *Aktual'nist' ta osoblyvosti naukovykh doslidzhen' v umovakh voyennogo stanu*, p. 30–32 [in Ukrainian].
6. Kostina, T. & Bulakh, I. (2021). Genderno zhumovlene nasylystvo ta yoho vyd y: domashnie nasylystvo [Gender-Based Violence and Its Types: Domestic Violence] *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya: Psykholohichni nauky*, 2021, pp. 80–86 [in Ukrainian].
7. Maletov, D. & Zhmaieva, M. (2023). Genderno obumovlene nasylystvo yak proyav porushennya pryrodnykh prav liudyny [Gender-Based Violence as a Manifestation of Human Rights Violations] *Zbirnyk materialiv "Genderna polityka v umovakh voyennogo stanu: pravovyj namir"*, pp. 117–123 [in Ukrainian].

8. Perunova, O.S. (2020). Genderno obumovlene nasylstvo: ponyattya ta oznaky. [Gender-Based Violence: Concepts and Characteristics] *Pravove zhyttya suchasnoyi Ukrayiny: u 3 t.: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 15 travnya 2020 r.)*. Vol.1. (pp. 216–220) Odesa: Hel'vetyka [in Ukrainian].
9. Pidtrymka lyudey, yaki perezh yly genderno zhumovlene nasylstvo: dovidnyk-poradnyk iz vzayemodiyi [Support for Survivors of Gender-Based Violence: A Guide for Interaction]. UNICEF., URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/27931/file/Mobile_booklet_Final.pdf [in Ukrainian].
10. Politova, A.S. (2023). Formy genderno zhumovlenoho nasylstva v umovakh zbroynoho konfliktu (voyennoho stanu) [Forms of Gender-Based Violence in the Context of Armed Conflict (Martial Law)] *Analitychno-porivnyal'ne pravo znawstvo*, 2: (pp. 307–311) [in Ukrainian].
11. Rufanova, V.M. (2022). Genderno zhumovlene nasylstvo yak forma dyskryminaciyi za oznakoyu staty [Gender-Based Violence as a Form of Discrimination Based on Sex] *Naukovyi visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*, (pp. 328–332) [in Ukrainian].
12. Sarnats'ka, A.V., Semihina, T.V. (2021). Genderno zhumovlene nasylstvo: pohlyad zhinok [Gender-Based Violence: Women's Perspective] *Metodolohichni aspekty suchasnoyi sotsial'noyi roboty, tradytsiyi ta innovaciyi*, p. 154 [in Ukrainian].
13. Tatarenko, H.V. (2024). Genderno-zhumovlene nasylstvo yak vyjav gendernoyi nerivnosti ta porushennya prav liudyny v umovakh zbroynoho konfliktu [Gender-Based Violence as a Manifestation of Gender Inequality and Human Rights Violations in Armed Conflict Conditions] X yurydychni Mohylians'ka chytannya, p. 59 [in Ukrainian].
14. Khomenko, V.I. (2023). *Stigma: istorychnyy, kul'turnyy ta psykhologichnyy vymiry, navch.-praktychnyy posib*. [Stigma: Historical, Cultural, and Psychological Dimensions, Educational and Practical Guide], Irpyn'skyy fakhovyy koledzh ekonomiky ta prava [in Ukrainian].
15. Acosta, M. L. (2020). Gender-based violence during the pandemic and lockdown. *Spanish Journal of Legal Medicine*, 139–145.
16. Arnocky, S. & Vaillancourt, T. (2014). Sex differences in response to victimization by an intimate partner: more stigmatization and less help-seeking among males. *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*, 23(7), 705–724. <https://doi.org/10.1080/10926771.2014.933465>.
17. Barata, P.C. & Jeffrey, N.K. (2021). Intimate partner sexual violence among Canadian university students: Incidence, context, and perpetrators' perceptions. *Archives of sexual behavior*, 50:5: 2123–2138.
18. Dlamini N.J. (2021). Gender-based violence, twin pandemic to COVID-19. *Critical Sociology*, 47.4–5: 583–590.
19. Douglas, E. M., & Hines, D. A. (2011). The helpseeking experiences of men who sustain intimate partner violence: An overlooked population and implications for practice. *Journal of family violence*, 26(6), 473–485.
20. Fox, N. (2023). Feminist approaches to studying memory and mass atrocity. *Interpreting Contentious Memory*. Bristol University Press, p. 49–68.
21. Hines D. (2015). Overlooked victims of domestic violence: Men. *International Journal for Family Research and Policy*, 1(1), 57–79.
22. Migliaccio, T. A. (2002). Abused husbands: A narrative analysis. *Journal of Family issues*, 23(1), 26–52.
23. Mittal S., Singh T. (2020). Gender-based violence during COVID-19 pandemic: a mini-review. *Frontiers in global women's health*
24. Ngari, A., & Reva, D. (2017). How ethnic and religious discrimination drive violent extremism. *Institute for Securities Studies*, 8.
25. Nguyen, K. A., Myers, B., Abrahams, N., Jewkes, R., Mhlongo, S., Seedat, S., ... & Peer, N. (2023). Symptoms of posttraumatic stress partially mediate the relationship between gender-based violence and alcohol misuse among South African women. *Substance abuse treatment, prevention, and policy*, 18(1), 38.
26. Nyangoma, A., Ebila, F., & Omona, J. (2021). Gender differentiated perceptions held for triggers of child neglect in post-conflict northern Uganda. *Journal of gender studies*, 30(4), 440–451.
27. Perryman S. M., Appleton J. (2016). Male victims of domestic abuse: Implications for health visiting practice. *Journal of Research in Nursing*, 21(5–6), 386–414. <https://doi.org/10.1177/1744987116653785>.
28. Rollè L., Giardina G., Caldarera A.M., Gerino E., Brustia P. (2018). When intimate partner violence meets same sex couples: A review if same sex intimate partner violence. *Frontiers in Psychology*, 9(1506), 1506–13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01506>.
29. Subirana-Malaret, M., Gahagan, J., & Parker, R. (2019). Intersectionality and sex and gender-based analyses as promising approaches in addressing intimate partner violence treatment programs among LGBT couples: A scoping review. *Cogent Social Sciences*, 5(1), 1644982.
30. Suzor, N., Dragiewicz, M., Harris, B., Gillett, R., Burgess, J., & Van Geelen, T. (2019). Human rights by design: The responsibilities of social media platforms to address gender-based violence online. *Policy & Internet*, 11(1), 84–103.
31. Tilbrook E. (2007). *Exploring and construing intimate partner violence: Gender differences in public perceptions of male and female perpetrated intimate partner violence*. Edith Cowan University.